

Winterwaarneming van een Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* in Midden-Groningen

Ben Koks & Elizabeth Wieling

Grauwe Kiekendieven worden verondersteld echte zomergasten te zijn waarvan het is uitgesloten dat ze 's winters in onze contreien voorkomen. Ten tijde van de *Atlas van de Nederlandse Vogels* zijn daarom alle winterwaarnemingen uit de lijsten geschrapt (Daemen 1987). De volgende waarneming van een adult vrouwtje Grauwe Kiekendief geeft aan dat een winterwaarneming wel degelijk mogelijk is.

Op 27 december besloten we te gaan schaatsen in één van de natuurontwikkelingsgebieden die Midden-Groningen tegenwoordig rijk is. Na de schaatstocht liepen we naar de auto. Op dat moment kwam er een kiekendief aanvliegen waarvan we in een flits dachten dat het een mannetje Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* was. Toen de vogel dichterbij kwam zagen we beiden direct aan het slanke silhouet en de karakteristieke "hand" dat het een vrouwtje van de Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* betrof. Na in een reflex de kijker uit de auto te hebben gegrist, zagen we de vogel in noordelijke richting foeragerend uit het zicht verdwijnen.

Aangezien we Grauwe Kiekendieven natuurlijk vooral goed kennen boven de graanakkers van het Oldambt of de braakgelegde akkers bij het Lauwersmeer waren we behoorlijk beduusd van deze waarneming. Direct werd naar de plek toegereden waar de vogel verdwenen was. Langs de rand van een ruig weiland werd de vogel zittend op een paal teruggevonden. De afstand was dermate klein dat de ongeringde poten en de knalgele ogen goed waren te zien. We hadden hier duidelijk te maken met een adulte vrouw. Nadat we de telescoop hadden opgehaald, ging de vogel weer jagen om opnieuw uit zicht te verdwijnen. Met de telescoop werd de omgeving afgezocht, maar we kwamen niet verder dan twee Buizerds, een vrouwtje Blauwe Kiek, een mannetje Torenvalk en een onvolwassen mannetje Havik, kortom vogels die hier gewoon thuishoren. Na enige tijd lopen bereikten we een weilandje en op 300 meter van de eerste waarnemingsplek werd het vrouwtje teruggevonden. De vogel zat zich druk te poetsen, waarbij de gele ogen steeds goed waren te zien. De veren waren opgezet tegen de winterse kou, waardoor de vogel een flodderige indruk maakte. Na c. vijf minuten vloog ze terug naar de plek waar ze het eerst werd gezien. Hierbij was duidelijk te zien dat er in de linkervleugel een slagpen ontbrak (\neq handpen 7). De rechternleugel was daarentegen gaaf zodat het erop leek dat we hier niet met vleugelrui, maar met een licht beschadigd verenkleed te maken hadden.

Verder was het opvallend dat de buik relatief licht van kleur was; dit kenmerk zie je vooral bij uitgekleurde adulte vogels. Helaas is niet gezien dat de vogel met succes een prooi wist te verschalken. Twee dagen later is de (vermoedelijk zelfde) vogel door Hans Hut gezien, daarna is het gebied nog viermaal zonder succes bezocht. Tijdens deze

bezoeken werden wel steeds 1-2 vrouwtjes Blauwe Kiekendief, diverse Torenvalken en éénmaal een vrouwtje Smelleken gezien. Onze Grauwe Kiek was echter afgetaaid. Eén ding is zeker: Grauwe Kiekendieven horen hier niet thuis in de winter. De reguliere overwinteringsgebieden liggen in Afrika. De meeste vogels uit NW-Europa overwinteren waarschijnlijk tussen de zesde en elfde noorderbreedtegraad. Verreweg de meeste soortgenoten van onze dame bevolken dan de acacia-savannes van Senegal, Gambia en het zuiden van Mauretanië. In ieder geval een ander landschap dan een pitrusveld met veel ijs en sneeuw in de buurt van Harkstede. Toch komt het wel vaker voor dat Grauwe Kiekendieven in Europa achterblijven. Roger Clarke somt een aantal waarnemingen van overwinteraars op in Nedersachsen, Rheinland-Pfalz, België, Kent (UK) en Ierland. Het is niet duidelijk of deze waarnemingen alle kloppen, maar een aantal ervan lijkt betrouwbaar (Clarke 1996).

Hoewel de door ons waargenomen vogel een fitte indruk maakte, kan het best zijn dat de mogelijke beschadiging aan de linkervleugel een aanwijzing is dat ons vrouwtje een ongelukje heeft gehad. Giswerk waarop we het antwoord schuldig moeten blijven. Toch is het allerminst uitgesloten dat de door ons waargenomen vogel goede kansen heeft te overleven. Grauwe Kiekendieven zijn goed in staat om (zang)vogels te verschalken en tijdens ons tochtje door het verder open gebied zagen we o.a. 4 Waterpiepers, 27 Graspiepers, 24 Pimpelmezen, 32 Putters, 3 Spreeuwen en 1 Rietgors. Dit zijn soorten die probleemloos door een fitte vogel gepakt kunnen worden. Verder voldeed het weilandje waar de vogel foerageerde uitstekend aan het beeld van een goed woelmuizenbiotop. Ten slotte mag niet onvermeld blijven dat er minimaal tien hectare meerjarig braakgelegde landbouwgrond aan de rand van het natuurgebied lag.

Hoewel de kans zeer klein is, moet de waarnemer dus ook in de winter bedacht zijn op het zien van een zomergast als de Grauwe Kiekendief. In een maand dat er in Groningen dwaalgasten als Woestijntapuit, Isabelklauwier, Middelste Bonte Specht en twee Grote Piepers opduiken kan kennelijk alles. Verder wil de eerste auteur zijn kritiek op de natuurontwikkelingswaan van Midden-Groningen enigzins nuanceren: je kunt er namelijk heerlijk schaatsen en onze kiekendief voelde zich er kennelijk ook thuis.

Summary: A winter observation of Montagu's Harrier *Circus pygargus* in The Netherlands

On 27 December 1996, an adult female Montagu's Harrier was observed in the province of Groningen. The bird missed \pm Primary 7 but appeared otherwise in excellent condition (despite freezing conditions during daytime and ice-covered water). The yellow iris was clearly seen, as well as the fact that she was not ringed. She hunted over meadows and arable land, where common voles and passerines abounded. Two days later, the presumed same bird was observed again.

Literatuur

Clarke R. 1996. Montagu's Harrier. Arlequin Press. Chelmsford.

Daemen B.A.P.J. 1987. Grauwe Kiekendief *Circus pygargus*. In: SOVON, Atlas van de Nederlandse Vogels, pp. 162-163. SOVON, Arnhem.

Adres: Bekemaheerd 129, 9737 PN Groningen.

Foto: Grauwe Kiekendief, adult vrouwtje, NO-Groningen (Erik Visser).